

Centraal Planbureau

Verdieping Centraal Economisch Plan 2022

Bevat: Hoofdstuk 4

→ Scenario: oorlog raakt economie hard

CPB Raming

maart 2022

4 Scenario: oorlog raakt economie hard

Dit scenario rekent de effecten door op de Nederlandse economie van aanhoudende dreiging en onzekerheid als gevolg van de oorlog in Oekraïne. In de basisraming zijn de effecten van hogere energieprijzen als gevolg van de inval in Oekraïne meegenomen, daarnaast is in het CEP een scenario met een langdurig hogere energieprijzen opgenomen.⁶³ Het is nog altijd zeer onzeker wat de overige effecten van de oorlog en bijbehorende sancties tegen Rusland op de Nederlandse economie zullen zijn, maar naast de basisraming is ook een somber scenario denkbaar, waarin de energie- en grondstofprijzen nog hoger zijn en ook andere effecten gaan optreden. Dit scenario laat zien wat de gevolgen voor de Nederlandse economie kunnen zijn als dergelijke effecten fors zijn en de dreiging en onzekerheid bovendien tot in 2023 aanhouden. Het scenario is bedoeld om mogelijke effecten te illustreren: het dient niet te worden opgevat als vervanging van de basisraming en ook niet als 'worst case scenario'. Andere scenario's zijn ook denkbaar, in het bijzonder een scenario waarin de toevoer van olie en gas uit Rusland wordt beperkt. In zo'n scenario zal de economie waarschijnlijk nog harder worden geraakt. Maar ook gunstiger scenario's zijn denkbaar.

In dit scenario wordt aangenomen dat de oorlog leidt tot langdurig hoge energie- en grondstoffenprijzen, een sterke afname van de handel met Rusland en Oekraïne en negatieve gevolgen voor het consumenten- en producentenvertrouwen. Hogere prijzen zorgen voor een daling van de bestedingen in vrijwel alle Europese economieën. In het model is aangenomen dat de economie van Rusland sterk krimpt, waardoor de handel met Rusland fors terugvalt.⁶⁴ Naast deze directe effecten nemen we ook aan dat vertrouwenseffecten een grote rol spelen. Bedrijven schroeven hun investeringen terug omdat zij pessimistischer zijn over omzetverwachtingen en huishoudens besteden minder. Deze vertrouwenseffecten houden in het scenario aan tot in 2023. Op basis hiervan zijn de investeringen en consumptie in diverse Europese economieën verlaagd, in de landen in het oosten het meest. Daardoor neemt de invoer in die economieën fors af, met als gevolg dat ook de relevante wereldhandel voor Nederland behoorlijk daalt.

De aanhoudende onzekerheid zorgt gedurende de komende twee jaar voor hoge olie- en gasprijzen. De olie- en gasprijzen zijn in aanloop naar en sinds de inval in Oekraïne gestegen tot historisch hoge niveaus. Zo lang verstoringen op deze markten, of de dreiging daarvan, aanhouden of verergeren, zullen deze prijzen hoog blijven. In dit scenario wordt aangenomen dat de spotprijzen op de gasmarkt vanaf augustus stabiliseren op 150 euro na een piek van 200 euro in maart. De vertaling in contractprijzen verloopt met enige vertraging waardoor de bijdrage van energie aan de inflatie in 2023 nog steeds positief is. De olieprijs bedraagt in dit scenario 140 dollar per vat in het tweede kwartaal van 2022. Deze daalt begin 2023 naar 125 dollar per vat en stabiliseert op dat niveau. Aangenomen is dat de toevoer van gas en olie uit Rusland in stand blijft. Tenslotte zijn landbouwprijzen in dit scenario verhoogd, omdat Rusland en Oekraïne beide belangrijke exporteurs zijn van bijvoorbeeld graan.

De cpi-inflatie komt in dit scenario uit op bijna 8% in 2022 en 4% in 2023. Dit is voor 2022 bijna 3% hoger dan in de basisraming, omdat daarin wordt uitgegaan van een lagere piek en een snellere daling van de energieprijzen. Doordat in dit scenario ook een sterkere stijging en een blijvend hoger niveau wordt verondersteld dan in het hoge inflatiescenario, ligt de cpi ook nog fors hoger dan in dat scenario. De

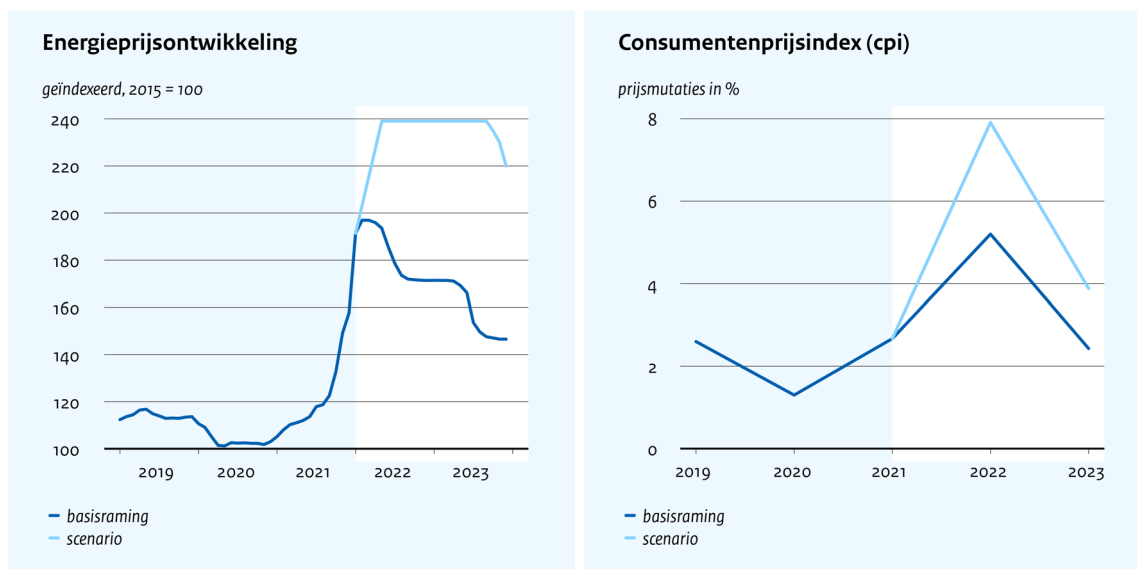
---

⁶³ Zie [link](#)

⁶⁴ De internationale economische effecten zijn doorgerekend met het internationale model Nigem ([link](#)), de effecten voor de Nederlandse economie met het model Saffier ([link](#)).

accijnsverlaging en compensatie voor lagere inkomens die het kabinet op 11 maart bekend heeft gemaakt zijn in dit scenario niet meegenomen.

Figuur 4.1 Energieprijzen blijven hoog; de cpi ligt daardoor in beide jaren hoger dan in de basisraming.

Bron: CBS en CPB ([link](#))

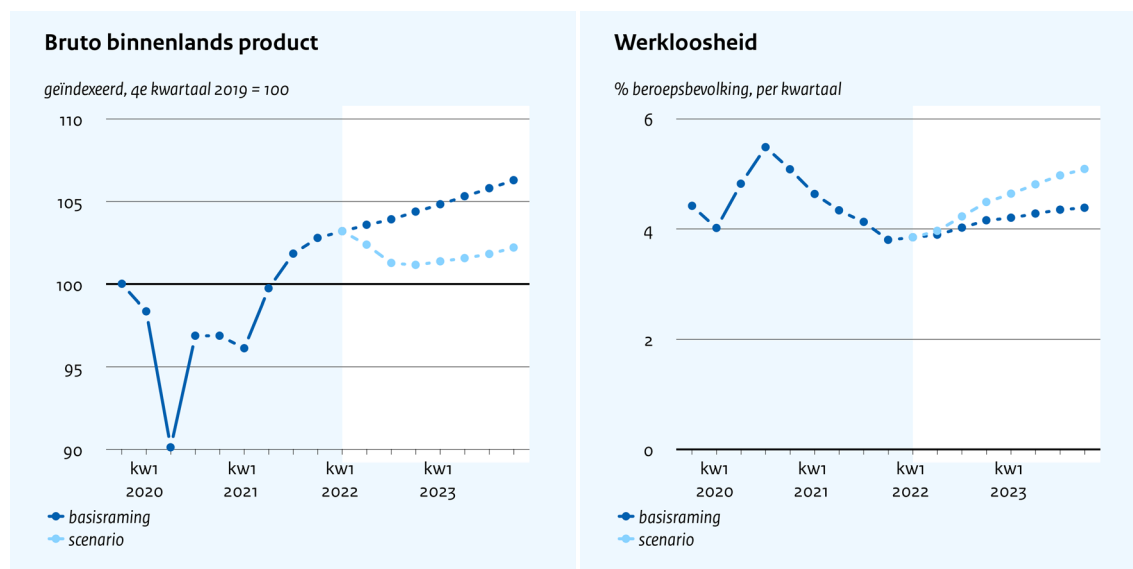
De Nederlandse economie wordt geraakt door de terugval in de relevante wereldhandel, de hogere prijzen voor olie en gas en door de voortdurende onzekerheid. De voor Nederland relevante wereldhandel daalt in dit scenario met 4,1%-punt in 2022 en met 2,2%-punt in 2023 ten opzichte van de basisraming. Hierdoor groeit de Nederlandse uitvoer slechts met 0,9% in 2022 en 2,6% in 2023. Door de afname in de productie en hogere kosten als gevolg van hogere grondstoffenprijzen lopen de bedrijfsinvesteringen terug. Bovendien is aangenomen dat het Nederlandse producentenvertrouwen geraakt wordt en daarom zijn de investeringen extra verlaagd. Deze dalen in dit scenario met 1,2% in 2022 en herstellen nauwelijks in 2023. De economische groei zakt sterk terug: van 3,6% in 2022 in de basisraming naar 1,9%. De kwartaal-opkwartaalgroei is negatief waardoor Nederland in een recessie geraakt. In 2023 herstelt de kwartaalgroei maar is de groei op jaarbasis vanwege overloop nihil.

De koopkracht daalt in 2022 in dit scenario met 5,1%. De werkloosheid neemt toe tot 4,8% van de beroepsbevolking in 2023. Hierdoor valt ook de loonstijging lager uit dan in de basisraming. De verder opgelopen inflatie en lagere loonstijging raken huishoudens extra in hun koopkracht. Vanwege de aanhoudende onzekerheid wordt bovendien opgelegd dat huishoudens voorzichtiger worden met het doen van grote uitgaven en dat de huizenprijzen en aandelenkoersen minder stijgen dan in de basisraming. De consumptieve bestedingen nemen door deze mechanismen 1,3%-punt en 3,5%-punt minder toe dan in de basisraming. Door lagere belastinginkomsten en hogere uitgaven aan werkloosheidsuitkeringen verslechtert het EMU-saldo naar -3,5%bbp in 2023. Hierbij is nog geen rekening gehouden met mogelijk hogere uitgaven aan de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne, een eventuele extra verhoging van de uitgaven aan defensie buiten de begrotingskaders, of eventuele hogere gasbaten.

Nederland wordt harder geraakt dan de eurozone als geheel, vanwege het grote belang van de handel voor de Nederlandse economie. Zowel de Nederlandse economie als de economie van de eurozone worden door de aanhoudende onzekerheid geraakt. Het effect op de Nederlandse economie is echter groter dan op de eurozone als geheel. Dit komt doordat Nederland als handelsland gevoelig is voor veranderingen in de handel

binnen het continent.⁶⁵ Bovendien heeft de opgelopen gasprijs in Nederland veel impact, omdat het aandeel van gas in de energievoorziening relatief hoog ligt. Hier werkt tegen in dat de vertrouwenseffecten sterker zullen zijn in landen die dichterbij Rusland en Oekraïne liggen.

Figuur 4.2 Bbp komt fors lager uit, werkloosheid loopt meer op

Bron: CBS en CPB ([link](#))

Tabel 4.1 Basisraming en scenario, 2021-2023

	2021	2022	2023	2022	2023	2022	2023
	basisraming			scenario		verschil	
Bruto binnenlands product (bbp, economische groei, %)	4,8	3,6	1,7	1,9	0,0	-1,7	-1,7
Consumptie huishoudens (volume, in %)	3,5	4,7	1,5	3,5	-2,0	-1,3	-3,5
Investerings bedrijven (excl. woningen, volume in %)	4,7	3,1	3,3	-1,2	0,6	-4,2	-2,7
Relevant wereldhandelsvolume goederen en diensten (%)	7,5	6,6	4,9	2,5	2,8	-4,1	-2,2
Uitvoer van goederen en diensten (volume in %)	6,9	4,9	4,3	0,9	2,6	-4,0	-1,7
Invoer van goederen en diensten (volume in %)	5,2	5,5	5,5	1,7	3,3	-3,8	-2,2
Nationale consumentenprijsindex (cpi)	2,7	5,2	2,4	7,9	3,9	2,7	1,4
Cao-loon marktsector (%)	2,1	2,7	3,5	2,7	3,0	0,0	-0,5
Koopkracht ; statisch ; mediaan alle huishoudens (%)	0,1	-2,7	1,9	-5,1	0,6	-2,4	-1,3
Werkloze beroepsbevolking (niveau in % beroepsbevolking)	4,2	4,0	4,3	4,1	4,8	0,1	0,5
EMU-saldo (niveau in % bbp)	-4,4	-2,5	-2,3	-3,1	-3,5	-0,7	-1,3

⁶⁵ Nederland is een van de landen die het meest profiteert van de handelsstromen binnen de EU ([link](#)), maar daardoor ook een van de landen die door een terugval hierin het meest geraakt wordt.